

NAJNAVADNEJŠI POGROŠNI TELESNA GNUS

Podpisani avtor pričujočega tvora trenutka ali domala nekako abstraktnega trenutka s konkretnim dogodkom naj se prav tule že naprej pokesa za od tod sledeče pregrehe, pove naj, da mu je hudo, ko mora delati silo vsej od množice izglasovani objektivnosti; položi naj, da ni in noče biti otrikoteno oko, kot si prav s tem lasti pravico — življensko — pomagati ustvarjati vesoljno zablodo in zmoto. Pripomni naj, da gleda na spodaj pričujoči trenutek s stališča, ki odklanja sleherni možno ter zdajci obstoječe stališče, držeče čemurkoli, torej z nekakšnega ne-stališča (saj prav to »stališče« odklanja tudi svoje postave, ko negira samo sebe in pa spodaj sledeče), iz česar sledi, da mu je najtrdnješe opravičilo zagotovljeno že v prapreteklosti, opravičilo je preteklostno, prav zategadelj pa se mora avtor spriču čutenega dejstva, da drži zdajle v roki pero, ki v svoji zimisli datira pri Homo... piše na papir, ki je determiniran v Homo..., šteti za nekako stvarno, boleče opravičilo, ki ga ne gre pogrešati. Res, priznajmo, si avtor s tem privošči majceno umazano špekulacijo, ki s svojim spet ne pritiska drugam kot na ubogo množico, kar nikakor ni vredno vnebnih hvale; skratka: vse skupaj ni drugega kot prijem, ne slog, prijem. Avtor meni, da morejo biti le na tak način..., s tem prijemom, zagotovljeni pogoji, ki pozneje morda omogočijo rojstvo nekakšne popolnosti: z drugimi besedami, isti odklanja sleherni tu sledečemu delu držečo kritično (to je lahko pač zgolj beseda) pripombo, znano je, da se té kdaj pozneje rade izrode v fizični napad, atentat na neko samoniklo življenje v prostoru bivanja (katero se živi z vodo in s kruhom); še pozneje pa, verjetno, v utitje nemočnega avtorja samega.

Opomba: Kot velja gornji odstavek spodnjemu rojevanju novega življenja, velja njemu pravkar zdeklarirani prijem, vse skupaj pa zapopade tudi pričujočo »pompo«, s katero pa se avtor »izključuje« iz prostora med črkami in bralcem, da bi s tem izključil možnost okužitve.

I.

V prostoru je hrošč.

Takisto ni napak dejati o hrošču podoba. Podoba s tremi lici: tri lica, ki se kažejo, da vzamejo ves prostor. Prostor je določen, s tem je vzet: šetna pāluba, promenade deck.

Množica popotnikov neprestano prigrizuje iz potovalnih pločevink, pri tem pa nagibajo eni steklenice, druge pletenke, tretji čutarice, spet nekateri drugi pa steklenice, ki zadržujejo toploto vsebine. Izaac ne. Sovraži to. Ljudje se bučno pogovarjajo veselo se smeji, vsakdo ima družbo, če ta ni trajajoča (kot družine, ki potujejo), si jo je takoj našel. Nihče ne more biti sam. Za ljudi je samota ena najhujših muk. Potem tisto: tu so ljubezenski parčki, ki se tako prepričljivo upodabljajo in si dajejo pomen in zagotovila s tem, da se ves čas stiskajo, božajo, ljubkujejo, govorijo si v otroškem jeziku majcene besede in stavke, potem utihnejo, ljubice zapazi na drugega suknjiču droben prašek, nitko ali kaj, zaskrbljeno nagubanim čelom ga prizadevno odstrani, pri tem napravi malce jezne oči, ko da bi se jezila na tisto nitko, kako si le upa kaziti ljubo obličje. Ljubček pa v izraz neizmerne hvaležnosti po tem strastno poljubi, kar mlo se mu stori spriču sreče, ki se mu kaže v podobi njegove drage. Kmetice, ki vozijo na trg proso, bob, špinačo, čebulo in krompir, se pogovarjajo v prerekajočem tonu, tu in tam se kateri že prej visoki glas dvigne v pretresljivo višino, a tam ne vztraja, ker se slej ko prej sprevrže v zdaj tak, potem drugačen smeh. Stara kmetica govori kot navita igrača, pri tem ji proteza poskakuje v ustih gor in dol. Debeli mož srednjih let z okroglimi očmi ima na spodnji ustnici za poln oreh velik tvor, rjav, razpokan in svetleč se od nekakšne masti, ki z njo zdravi bolezen; tako mu zaradi vsiljive neprijetnosti ustnica venomer binglja in razkriva od tobaka rjave zobe; kadar kadi cigareto, jo prisloni na jezik, ki ga položi na tvor za nekakšno zaščitno blazinico, ravno tako pa stori — le da tedaj potisne jezik daleč ven — kadar pije iz steklenice: iztegnjeni jezik zvije v žleb, kamor položi vrat od steklenice; pije goltaje in zvono. Starec z mornarsko čepico s polivinilastim ščitom ima drugačno bolezen: koža na njegovi bradi je temno vijolična in kot gnilo jabolko posuta z belimi točkami; tudi če razklene čeljusti, se potem na bradi premaknjeno meso in koža le počasi povrne v stalni položaj. Tako gre nekaj potnikov verjetno v bolnišnico v kakem večjem kraju. Priletni turist v belem platu se prestrašeno ozira v valove in v morje, to pa stori zelo previdno: vselej stoji nekaj korakov od varnostne ograde, tako pa v morje ne more pogledati drugače, ko da stopi na prste in iztegne vrat; s tem postane nalik boječi staričavi kokoši. Pet ali šest otrok se stalno preganja med nogami ljudstva in košarami zelenjave, zaganjajo nemogoč krik in vik; deklici s kratkim krilcem je zlezla ena hlačnica umazanih spodnjic v zarez med ritnicama; dečku, ki astmatično pokrehuje, visita iz nozdrvi zeleni sveči, in kadar ga ta neveselost malo zmoti, ju srkne noter, a pri tem se smrkelj zavrti in se prilepi na nos. Orjaška tuja turistkinja, ki se vedno, kadar opazi na obali kaj zanimivega, zadere: Fric, Fric, in pri tem z eno roko vrti okoli sebe krhkega, nedolčnega možičlja, da ta od prestrašenosti ne ve, kam naj pogleda, se nalaga z najrazličnejšimi izdatnimi jedčami.

Na tleh se tu pa tam še vedno sveže rišejo ostanki izbljuvkov, ki zaudarjajo z jedkim, kiselim vonjem, vrata od stranišča se ne dajo zapreti, in če se ladja nekoliko nagne na bok, se odpro, in tedaj se vidi, kako na notranji plati piše: fuk.

Na gornji palubi, promenadnem hodniku z lesenim ladijskim podom, je razpostavljeno nekaj zvočnikov, ki igrajo raznovrstno glasbo, najraje ljudske koračnice. Hrpu je malone boleč. Nekaj vojakov, ki se peljejo na dopust, prepeva besedilo k napetu koračnic. Včasih utihnejo in si pripovedujejo mastne šale, potem se smejejo rigaje, eden še zlasti svojsko, tako, da zrak iztisakava iz pljuč kot težak izdihljaj orjaka, ki mu zapelje čez prsi tovorni avtomobil, medtem ko zrak vleče vase, pa ga istočasno uporabijo glasilke, tako da se smeje z obrnjenim glasom, navznoter. Petični turist v športni opravi se čuti boljše in nad množico, zato sloni ob ograji in gleda v daljnogled. Delec množice postane šele pozneje, ko valovi dobijo večjo veljavo in vztrajno majejo ladjo; tedaj še vedno sloni ob ograji, a daljno-

gled je odložil in bruhal v vodo; nato si s karirastim robcem obriše usta, takoj zatem pa se najé okusne malice, ki jo kmalu povrne čez palubo; njegov obraz je strašansko blede, oči bolno in proseče tekajo med ljudmi, stara kmetica mu ponudi požirek brinjevega žganja, da mu to pomore, pravi, in petični turist z gnusom obriše ustje steklenice, pozneje pa sam od sebe poprosi za nove požirke.

V množici je Dafne: ves čas uročeno strmi v Izaaca. Izaacov pogled se ujame z njenim. Pogleda se razideta.

Izaac je tršat, visoke rasti, kozavega obraza, plavajočih, lenobnih kretenj, ki se prilagajajo neposredni okolici, vsa postava in zunanji videz sta odločno nasprotje njegove naravi. Mož je odklanjalec vrednot. Beži od ljudi; če pride v stik z njimi, se na videz res v trenutku spremeni, tako se prilagodi, da sploh ne prihaja do izraza njegova nenaklonjenost kolektivnosti.

Pogleda se znova ujameta, to pot vztrajno:

II

Pozejdon!

Pozejdon!

Pozejdon!

Vso noč, moj bog, vso noč sem bil z viharjem, ležal sem na raskavem, prežrtem, trhljem podu na dnu čolna. Pozejdon, Pozejdon, sem vpil na glas in stegoval roke v nebo, tjakaj, kjer so mrzlo, jetično sille iz prostora zvezde, ne blede, ne motne: surove, blesketajoče. Pozejdon, sem vzklikal, se smejal z grlom, da mi je ostra bolečina bodla skoz sapnike v prsi, da sem globoko, globoko goltal mrzli veter, ki je srdito, v sunkovitih, toplih curkih udrihal od gorā, od kristalnih, kamnitih, grbastih, šiljastih gorā; Pozejdon, Pozejdon, ubij me, z barko treščil, bog, moj bog, v pečine, srebrno čipko prša v temi, daj, naj se mi raztrešči glava, daj, da umrem v godbi, daj da mi bo težka, mučna, ah, premučna smrt, da se zadavim v soli, da me napadejo neznačni rakci, ki požro vsako mrhovino v izredno kratki dobi. Pozejdon, ti mršavo ščene, kaj res ne moreš, kaj res ni več v tvoji moči, da bi zbesnil vodo in zrak, kaj res ne znaš, pozabil si ubijati? Tri mreže tolstih rib, dve košari najslajših školjk, sebe: to ti dam, daj, zdaj mi pokaži cirkus.

Vso noč, ljudje, vso noč. Ležal sem na veslih, a ne pomaga, valovi brazdano vlečejo podobe temnih gmot z okrasom bleščeče, mrmrajoče pene na grebenih, potem udarec, potem še udarec, potem udarec. Pozejdon, daj se bítí z mano? Sprejmeš boj? Tu, v čolnu in v tebi: da sem bacil? Bij se, bij, ne pričakuj usmeljenja, poteptam te, kot mi bo v moči. Ubožno pohajkovanje rosnega mladiča. Ubožno, da, ubožno.

Resničnega sem se čutil v prihajajočem in vedno bolj topem, malce prirezanem, nedokončanem vonju; zakaj to, vem, je bil vonj Pozejdona, prav njegov. Resničnega skoz raskave, ožuljene dlani, lesena bruna vesel, skoz tá globoko v hrupno morje. Resničnega v udrihajočih valovih zraka, v slanobnem hladu, vlažnem pišu; resničnega v borbi za golo življenje, v borbi, ki sem jo vsilil viharju, izsilil valovom, da so me za šalo metali okrog čeri, ki je pri slehernem izidu morja zrasla v koničast stolp tik pred mano in tako nenadoma, da je bilo vsakokrat zares malenkost čutiti hladno, koščeno roko na vratni utripalki, tako grozljivo se je prikazala, kot nekaj nebeški velikan s kamnitim šlemom, prav globoko v temo nad vsem rohnečim peklom... tedaj sem čutil, kaj se pravi RESNIČNOST, tedaj sem začutil, tu v sebi, v mesu in v kosteh, po žilah in v zadnji celici, tu, kjer se je naselil strah pred gnitjem, smrtjo; tedaj sem vedel, prišlo je vame polagoma, polzeče, da obstaja višja resnica, čeprav le moja; ta resnica je bila visoko nad mano, obok, pod mano, in zapirala me je v sebe, v svoje notri od vseh strani. Zapičil se je strah v poslednjo gubo na moji koži, bil je po meni, in to je bil strah, strah pred koncem, strah pred bolečino, strah pred prijetno omamljen telesom v agoniji. Ne, ta strah ostane, presilen je bil, kot sem le v tej silovitosti mogel dojeti svojo resničnost, resničnost, ki pravi: Tu imaš tvoje življenje; potem se zaveš, da imaš samo tole majceno, bedno življenje, ki se moraš zanj trgati in se krčevito, do panične živalske bojazni grabeče oklepati najslabotnejšega upa, vztrajati, vztrajati v neumnem, nedojemljivem.

In vedno, z vsakim naslednjim sunkom, vrtoglavi mimohodom ostrih kamnitih mečev se je strah pogreznil globlje, vniknil in se notri razlil v mrzlo spoznanje, kaj mi pravzaprav pomeni to; za kar nisem nikoli, nikoli nikogar prosjačil, kar bi bil še prej odklonil, če bi bilo mogoče. Kako resnična resničnost. Kako edina resničnost. Kako nedojemljivo, če nisi v njej, v resničnosti, v razbesnelem Pozejdonu. In kako resnično življenje, kako trdo, oprijemljivo v svojem koncu: v strahu.

Nebo je bilo jasno, sveže, zvezde so se zdele božjaste; Meseca ni bilo, a svetloba jasne neba je zadostovala, da sem videl kakih dvajset zavesilajev predse v prostor. Krčevito sem se zaganjal na vesla. Pomorejo takale vesla v viharju kaj neznanost, tako sem jih mogel uporabiti dovolj uspešno le kot krmilo, da sem prihajajočim valovom nastavljal preme; a voda me je zapluskovala kljub preprostem, pa vendar edinemu tu možnemu manevru. Slo mi je za življenje. Sam sem se podal v vse to, res je, a občutek uresničevanja je občutek ugodja. V brezupnem boju — edino tam — more biti uresničevanje pristno. Vse ostalo je topoumno samozadovoljevanje, mizerno občutje mlčnosti, smrdljivosti in lepljivosti, kateremu se privadiš da se na koncu zazdi kar znosno, celo udobno. Resničnost je v strahu. Resničnost je v nepopuščanju, v smrtnem boju, v mrakobni neznanosti, v tujem. Tako sem čutil, tako sem vedel, tako je bila to edina resnica, ki mi je mogla nuditi zavest upornosti; tako mi ni moglo biti mar, ali je Zemlja ploščata in ali se Sonce vrti okoli nje. Tako vem, da mi je o vseh resnicah vseeno tudi zdajle, ko se boj mimo in gledam čudno, mamljivo potnico tamle pri strojni kajuti, in jasno, edino razumno in sprejemljivo se mi zdi da se menim za svojo resnico, za tisto ki mene žulji in teži; odklanjam sleherni pravilo odklanjam zarodek vsake množičnosti, odklanjam vse, kar ne velja izključno meni, da si s tem pripravim gumno k boju, ki se mi je vanj podati. Boj, ki mi da čutiti, da sploh sem. Boj uresničevanja.

III.

Pogleda se znova ujameta, to pot vztrajno:

To sta Dafne in Izaac. A kaj naj to. Kam bi to. Boriti se za svoj prostor. Boriti se v gledanju: ljubezen je pravzaprav najbolj absurda, nikamor sodeča zadeva na svetu; sovražna morju, sovražna zemlji, nebu, ognju.

Pogleda ki pomenita boj. Uresničevanje.

Izaac se ustopi, še prej umakne oči. Ono žge, nezno je, Dafne je predmetna, netukajšnja. Delec množice katera pije, žre, kozlá.

A vendarle, tu je neka vez, ki drži, kuje, priklepa.

Nje pogled je žalosten. Ali pa ni žalosten. Oči, ki zlato cvetijo nad zamolklimi vrtinami pod licnicami. Bedno je.

Iskati v ljubezni izhoda, ko je že pred začetkom, že pred najrahljšim mimogredočim videnjem obsojena na smrt in polom: polom je zlasti v tem ko na zunaj ni videti ničesar, nikake spremembe...

Ljubiti, postati resničen v ljubljenju in ljubezni, postati resničen, upravičen v partnerju; mehko, utripajoče, trzajoče zdusje. Koža.

A vselej ono: koža, ki se je dotikam, božam, ščipljem, praskam, to ni moja koža: ni popolnosti, enovitosti v ljubezni. Koža, ki zbujajo občutek prijetne medle, vlažne posteljice v materinem telesu... pa vendar koža, ki je koža nekoga drugega, koža, ki je končno kot mrtvo usnje, papir, les, kamen; dotik, obsojen na zdaj zdajšnji konec: ni spora z neživim predmetnim svetom pred sporom z vsem živim, živim, polzečim, gomazečim.

Vse je preprosto: Izaac ljubi Dafne. Izaac se zaveda šesmisla. Izaac, vem, da se mi skuti dotik tuje kože, kot sleherni dotik.

Smrt v živem. V živem je gnus. Gnus do neživega je življenjski in živ, nikoli ne elementaren kot kaplja vode: gnus do neživega je v človeku; porodi se: ob dotiku z živim.

Izaac, ki odklanjam telesni dotik z drugim telesom, za katerega vem, da je v njem življenje kot moje, si želim dotika. To je novo. V tem je vredno.

Je vredno biti resničen? In, je vredno postati resničen?

Nihče ni resničen; kako neki! Resničen samo: z nebotičnika, resničen gverilec nekje v džungli, ko morive nekje v New Yorku, ki bo zdajci treščil z nebotičnika, resničen gverilec nekje v džungli, ko vidi padati nase tovor sežigalnih bomb, resnični so na smrt obsojeni, ko čakajo justifikacije; mati je resnična, ki ji je umrlo pravkar rojeno dete, ljubimec, ki ga je prevaralo in zapustilo dekle...

Pogled: mostovž, dekle z očmi in lasmi, njen pogled.

Izaac sem tuj živemu.

Tuj koži dekleta, ki stoji in gleda. Tuj ljubezni, ki se rodi, plamti in umre; tuj vsemu mrjočemu: ljubim stol, ljubim kahljo, čevlje, ladjo, hrib, morje. Tuj pravkar rojenemu prijateljstvu, ko sedim v temnem prostoru s telesno osebo, ki mi je morda naklonjena, ko pijem pivo in gledam to osebo, kako se sklanja nadme in govori o kaj vem čem vsem, ker meni, da to meni, živemu, telesnemu, tršatemu, mozoljavemu Izaacu godi, ubijajoča mi je vožnja v nabitem trolejbusu, prepolni ladji... in kot bi se tu nekaj zataknilo, stoji tam Dafne in zre v Izaaca, zre in je uročena, kot zre, in ne dojame tega, tudi sam.

Pa vendar, tudi v tem je resničnost, v tem se uresničuje, to je vznemirjenost ob neznanem... to je človeško, samo človeško. Ta pogled, ki pravzaprav boli, prija, Izaac se mu vdaja.

Dekle, ki stoji in zre. Izaac, ki vrača njen položaj. Podoba je umirjena. Vse življenje se je umaknilo noter, vse dogajanje je notri podobe in v mimogredočem zdusju. Misli: vse se suka okoli bližnje prihodnosti.

Predmetno in zgodovinsko najpreprostejša malenkost bi bilo stopiti v gibanje, prestopiti razdaljo petih ali šestih metrov; pa je tu več: bojazen. Strah. Resničnost.

Poljub z ustnicami in z jezikom in z zobmi. Ogabno. To je koža. Nikjer več resničnosti tik pred poljubom. Ne sledu o resničnosti v preteklem dejanju: najnavadnejši, pogrošni telesa — gnus.